

ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΕΡΑΝΙΣΘΕΝΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΝΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ*

ΥΠΟ

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΟΥΡΥΤΣΑΣ

Ἀκατανίκητος εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ θέματος δυσκολία. — Αὐγουστος Νικόλαος, Εὐγ. Βούλγαρις. — Πειραματισμοὶ σύγχρονοι πρὸς λύσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ ὑπερπέραν.—«Ὁδηγὸς εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». — Ἡ «Ἐξομολόγησις» τοῦ Αὐγουστίνου.

Εἰς τὰ σπουδαία ταῦτα ζητήματα δέον νὰ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸ τοῦ Σειράχ γ', 21 «χαλεπώτερα σου μὴ ζήτηι καὶ ἰσχυρότερα σου μὴ ἐξέταζε». Τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπόρρητα ὑπέρτερα ὄντα τῶν αἰσθήσεων καὶ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν τότε μόνον θὰ ἐννοήσωμεν, ὅταν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ προσκαίρου τούτου κόσμου μεταστῶμεν εἰς τὸ ὑπερπέραν. «Καθόλου ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν μετὰ θάνατον δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ τις, γράφει ὁ Δυοβουνιώτης (σ. 16), ὅτι ζῶμεν ἐν πίστει καὶ οὐχὶ ἐν ὁράσει καὶ ἐπομένως δὲν πρέπει νὸ ἐρευνῶμεν λίαν βαθέως πράγματα, ἅτινα δὲν ἔχομεν ἴδει (Κολ. 2, 18)... Ἡ ἀγ. Γραφή ὁμιλεῖ συνήθως περὶ τῶν μελλόντων ἐν εἰκόσι, καθόσον μόνον ἐν εἰκόσι δύναται νὰ ὁμιλῆ περὶ πραγμάτων, ἀνηκόντων εἰς ἄλλον κόσμον, «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε». δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι δυνάμεθα ἢ ἔχομεν καθήκον νὰ νοήσωμεν τὰ πάντα. Ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα ἀναφέρει ἡ ἀγ. Γραφή... οὐδὲν ὅμως, ὅπερ ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τὰ ἐν τῇ Γραφῇ. τοῦτο εἶναι ὁ ὕμνος κανῶν διὰ τὴν ἐσχατολογία. πᾶν ὃ τι ἐν ταύτῃ ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τὰ ἐν τῇ ἀγ. Γραφῇ εἶναι φαντασιοπληξία ἀνευ ἀξίας (Α' Κορ. 4, 6)». Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ κανόνος τοῦ ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου* (κτ' Σεπτ.) ᾠδὴ θ', τροπ. 1 ψάλλει: «Νῦν ἐν αἰνίγματι — πρόσωπον δὲ πρὸς πρόσωπον — τῆς τροφῆς τὸν χειμᾶρον οὐρανὸν ἠξιώσαι — καὶ τὸν ποταμὸν τῆς εἰρήνης — καὶ τὴν πηγὴν τῆς ἀθανασίας — ἐξ ἧς ἀρδευόμενος — ἀπολαύεις τῆς θεώσεως».

Ἐφ' ὅσον τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, ἐν ἧ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν, δὲν

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 31.

1. Καὶ ἐξ ἄλλων ζητημάτων εἶναι γνωστὴ ἡ συντηρητικότης τοῦ θεολόγου τούτου, ὅστις ἐτίμησε τὴν πανεπιστ. ἔδραν. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὁ Γλυκᾶς γράφει: «Πῶς δὲ καὶ κινήσαι ὅλας τὴν γλῶσσαν τολμήσαμεν, ἐφ' οἷς ὁ ὑποφήτης τοῦ πνεύματος (ὁ Μωϋσῆς) σεσίγηκεν»; Migne 158, or. 206 c.

ἠδυνήθημεν νὰ λύσωμεν, ὅσοι δὲ ἐνόμισαν, ὅτι ἔλυσαν τοῦτο ἢ ἐκείνο τὸ πρόβλημα, τούτους διέψευσεν ὁ χρόνος, διότι αἱ θεωρίαι των, ἔστω μετὰ μακροῦς χρόνους, ἀνετράπησαν, τίς δύναται, ὅσον καὶ ἂν ἔχη ἐγκύψει εἰς τὴν ὑπερβατικὴν θεολογίαν, νὰ δισχυρισθῇ, ὅτι ἔλυσε τελειωτικῶς τὰ αἰώνια αὐτὰ ζητήματα; Δύναται τις νὰ μὴ πιστεύῃ, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀδυναμίαν, ἄλλως, ἀρνούμενος τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ σοβαρὸς ἀνὴρ καὶ προσβάλλει τὴν εἰς αὐτὰ καθολικὴν πίστιν. Ὁ πασίγνωστος Γάλλος φιλόσοφος τῶν νεωτέρων χρόνων Αὖγ. Νικόλαος, ὁ τὸσον ἐμβαθύνας εἰς τὰ τῆς θρησκείας καὶ ἄριστος ἀπολογητὴς αὐτῆς θεωρούμενος, γράφει περὶ τοῦ συγγραφέως τῆς Γενέσεως, ὅτι *οὐδεμίαν ἐξήγησιν κατώρθωσε νὰ δώσῃ ἡμῖν περὶ τῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες συνιστῶσι τὰ φαινόμενα, ὅσα ἐπήγαγον, συνώδενσαν καὶ ἠκολούθησαν τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα*. Προβάλλων δὲ σωρείαν σοβαρῶν ἐρωτημάτων ἀναφωνεῖ: «*ᾧ πόσας ἀβύσσους ἀγνοίας ὑπέκρυψεν ἡμῖν ὑπὸ τὸν λακωνισμόν τῆς διηγήσεώς του ὁ ἱερὸς ἱστορικός! ᾧ πόσα ἀπόκρυφα ἐπεφυλάχθη ἢ ὑπαγορεύασα αὐτὰ θεία ἐπίπνοια! ᾧ πόσον τολμηροὶ καὶ μάταιοι εἴμεθα θέλοντες νὰ σταθμίσωμεν τὰ πράγματα διὰ τῆς ἀσθενοῦς ἡμῶν διανοίας καὶ νὰ γίνωμεν κριταὶ τῆς πιθανότητος αὐτῶν; Καὶ νῦν ὑποθέτω, ὅτι ἐδόθησαν ἡμῖν πᾶσαι αἱ ἐξηγήσεις αὐταί, ὅποια δὲ τόλμη θὰ ἦτο εἰσέτι νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι δὲν εἶναι ἱκαναί! διότι ἀφ' οὗ ἀνετράπησαν πᾶσαι αἱ σχέσεις ἡμῶν ἐνεκα τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων, ἢ θέσεις ἡμῶν καθὼς καὶ πάντων τῶν περιστοιχοῦντων ἡμᾶς ἐγένετο ἀνομοία καὶ μάλιστα ἀντίθετος πρὸς τὴν πρῶην καὶ τέλος εὐρέθημεν εἰς πάντη διάφορον φύσιν καὶ πάντη διάφορον κόσμον καὶ εἴμεθα ἐπομένως ἐστερημένοι στοιχείου ἀναλογίας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνίκανοι νὰ κρίνωμεν καὶ νὰ εἴπωμεν, ἐὰν τὰ κατὰ τὴν διάφορον ἐκείνην κατάστασιν τῆς φύσεως συμβάντα γεγονότα εἶναι πραγματικῶς ἀπίθανα. Ὅ,τι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὸν κοινὸν λόγον μόνον συμβουλευόμενοι εἶναι, ὅτι τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι ἐναντία πρὸς τὰ συνήθη καὶ ἐκ πείρας γνωστά, καὶ ὅτι κατὰ τοῦτο μόνον φαίνονται εἰς ἡμᾶς ἀπίθανα*¹. Αὐτὰ διδάσκει ἡ αὐστηρὰ λογικὴ. Ἐνταῦθα ὄντως ἀρμόζει τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους 2, 7: «οὕτως οὐδ' ἐπιδερκτὰ τὰδ' ἐν ἀνδράσιν — οὐτ' ἐπακουστά, οὔτε νόφ περιληπτὰ». ὡς καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἔγραψεν: «ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἔξδὸν ἀνθρώποις λαλῆσαι».

Καταλήγομεν τελευταῖον εἰς τὸν ἡμέτερον Εὐγγένιον, περὶ οὗ εἶδομεν πῶς παρερῶθη εἰς τὴν περὶ παραδείσου διατριβὴν παρὰ τοῦ Καντίου, ᾧ ἠκολούθησεν, ὡς κατηγορήθη, καὶ εἰς τὴν περίφημον Λογικὴν ὡς πρὸς τὰς τρεῖς

1. «Φιλοσοφικαὶ μελέται περὶ χριστιανισμοῦ ἐξελληνισθεῖσαι ὑπὸ Π. Βραΐλα Ἀρμένη καὶ Λ. Μαυρομάτου», ἔκδ. β', τόμ. Α', Ἀθήναι 1864, σ. 308 - 309.

πηγὰς τῶν ἰδεῶν. Τὸ σημεῖον ὁμῶς τοῦτο δεῖται μείζονος ἐρεῦνης¹. Περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου εἶχε μειωθῆ ἱκανῶς ὁ θαυμασμός του πρὸς τοὺς Ἑσπερίους, οὓς καὶ μετὰ ζήλου τότε κατεπολέμησεν. Ἐρμηνεύων τὰ τῆς παρὰ τῷ Μωϋσεῖ θεοφανείας, ὅστις αἰφνιδιασθεὶς πρὸ αὐτῆς «ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ» (Ἔξοδ. Γ', 6) γράφει; «Ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὑπεξηρημένη τις Θεοῦ παρουσία καὶ ὑπερφυῆς δύναμις καὶ ἐνέργεια, δὲν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ προσεγγίξῃ μὲ τοὺς δειλοὺς λογισμοὺς μιᾶς ἀνθρωπικῆς χαμερποῦς τε καὶ χαμαιζήλου ἐρεῦνης καὶ περιέργου φυσικῆς ἐξετάσεως. Δὲν πρέπει νὰ ζητῇ ἐκεῖ νὰ ἰδῇ. Πίστις ἐκεῖ ἀπαιτεῖται, ὄχι περιέργος ἔρευνα, καὶ πίστις εἶναι πραγμάτων ἔλεγχος μὴ βλεπομένων... Ὁ Μωυσῆς, ὁ δοῦλος καὶ ἐκλεκτός τοῦ Κυρίου, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ σὺ ἀνοίγεις τόσον περιέργα ὄμματα; Ὁ θεόπτης ἠύλαβεῖτο κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ σὺ τολμᾷς νὰ εἰσχωρήσῃς μέσα εἰς τὰ ἐνδότατα καὶ ἄδυτα βάθη τῶν ἀρρήτων καὶ ὑπερακατανοήτων μυστηρίων τε καὶ κριμάτων τοῦ πνεύματος, τὸ ἀσθενὲς καὶ εὐτελέστατον ἀνθρωπάριον;»²

Ταῦτα ἀσφαλῶς διεκήρυξεν ὁ κλεινὸς διδάσκαλος, ὅταν τὸ δεύτερον συνήντα τὸν Βολταῖρον εἰς Βερολίνον ἐν ἔτει 1769 ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης. Ἐργαζόμενος τότε δραστηρίως διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου συστάσει τοῦ Πολωνοῦ πρίγκηπος Λιμπονόφσκυ ἐγένετο μεγαλοπρεπῶς δεκτός ὑπὸ τοῦ Μεγ. Φρειδερίκου. Κατὰ τιμητικὸν προσφερθὲν αὐτῷ βασιλικὸν γεῦμα, ὅπου ἦν προσκεκλημένος καὶ ὁ θαυμαζόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Βολταῖρος, κατὰ τὰ ἐπιδόρπια προεκλήθη ὑπὸ τῶν δύο σοφῶν θεολογικῆ συζήτησις—ὁ Εὐγένιος ἦν ἱεροδιάκονος τότε—καὶ ὁ εἶρων Γαλάτης ὑπὸ τύπον χαριτολογίας ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Εὐγένιον εἶπε: «Φρονῶ, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι θὰ ἠδύναντο νὰ πιστεύουν περισσότερον καὶ νὰ νηστεύουν ὀλιγώτερον»³. Μὴ ἀπαντήσαντος τοῦ Ἑλληνος κληρικοῦ καὶ ὡς ἀδυναμίαν τοῦτο ἐλαβὼν ὁ Βολταῖρος ἔφθασεν εἰς τὸ δημοῦσιον, ἀμφισβητήσας τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἄλλοτε, ὡς εἶπομεν, ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Μεγ. Αἰκατερίνης. Τότε ὁ Βούλγαρις ἀπήντησεν: «Ἄν εἶναι ψεῦδος τὸ ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὡς δυσχυρίζεσαι, ἐγὼ δὲν ἔχω νὰ πάθω κανὲν κακόν. Ἄν ὁμῶς εἶναι ἀληθῆ, ὅσα πιστεύω ἐγώ, τότε δὲν ἀναμιγνύομαι, ἀλλὰ μόνον θὰ λυπηθῶ εἰλικρινῶς διὰ τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀλλοφροσύνης σου»⁴.

1. Βλ. Α. Ι. Βρανούση, «Ἀθανάσιος Ψαλίδας, ὁ διδάσκαλος τοῦ γένους (1797-1829)». Ἰωάννινα 1952, σ. 19-20.

2. «Ἀδολεσχία φιλόθεος», Μόσχα 1801, Α', σ. 241.

3. Φαίνεται, ὅτι ὁ Εὐγένιος, ὅστις ἐτήρει ἀστηρῶς τοὺς τύπους, δὲν ἠθέλησεν ν' ἀρνηθῇ ἐν ἡμέρᾳ νηστείας τὴν πρόσκλησιν, ἀπειχεν ὁμῶς κρέατος κττ.

4. Εἰς τὴν «Ἀθωνιάδα» τῆς ἐν ἀγίᾳ Ἄννῃ Καλύβης τοῦ Σταυροῦ, ἀριθ. 17, φ. 41α—62β, 4ον, ὑπάρχει: «Ἀπολογία χριστιανική... καὶ ἀπόδειξις σύντομος κατ' ἀθέων νατουραλιστῶν καὶ κατὰ τῶν φρενοβλαβῶν συγγραμμάτων τοῦ ἀθέου Βολταί-

Παρὰ ταῦτα πάντα ἐν τούτοις καὶ παρὰ τὰς θετικὰς καὶ ἀδιαφεύστους εἰδήσεις, ὡς κεκτήμεθα καὶ εἰς ἅς ἀκραδάντως ἢ πλειονότης τοῦ κόσμου πιστεύει, ὡς κηρύττει ἡ ἐκκλησία ἀκαταπαύστως, περὶ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς, οἱ χλιαροί, οἱ ὀλιγόπιστοι, οἱ διχογνωμοῦντες, οἱ τὰ πάντα διὰ τοῦ πειράματος θέλοντες νὰ ἐξακριβώσωσι καὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν ν' ἀντιληφθῶσιν, οἱ μικρολόγοι τῶν θετικῶν λεγομένων ἐπιστημῶν ὁπαδοὶ ἐπεχειρήσαν νὰ πειραματισθῶσιν ἐπὶ τῶν ἀποθνησκόντων¹. *Προσπαθοῦσι δηλ. ν' ἀνακαλύψωσιν, τί νὰ συμβαίῃ ἀρὰ γε, ὅταν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς κοπῆ καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος περάσῃ τὸ ὑπερέραν; Τί γίνεται, ὅταν διαβῆ τὸ κατώφλιον τοῦ θανάτου;* Ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη, ἢ μᾶλλον ὁ ἐν Φράιμπουργ τῆς Γερμανίας ψυχίατρος καθηγητῆς Ἀλφρέδος Hahe κατώρθωσε δι' ἰσχυρῶν τονωτικῶν φαρμάκων² νὰ κρατήσῃ ἐν τῇ ζωῇ ἐπὶ 6 λεπτὰ ἀποκεφαλίσθην ἄτομον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὴν ἀφήγησίν του διὰ τὸ ὑπερέραν. Ἐκαμε λοιπὸν τὸ ἐξῆς πείραμα, ὅπερ ἐδημοσίευσαν αἱ ἐφημερίδες τοῦ Μονάχου ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου», καὶ μετέφρασεν ἡ «Ἀθηναϊκὴ» τῆς 21-1-53. Τὸ πείραμα ἐγένετο ἀρχὰς Ἰανουαρίου παρελθόντος ἔτους. Ἡ μετάφρασις ἐπὶ λέξει ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Μὲ τὴν ἄδεια τῶν ἀρχῶν (ὁ ψυχίατρος) ἐπῆρε τὸ ἀποκεφαλίσθην πτώμα ἐνὸς καταδίκου εἰς θάνατον εὐθύς μετὰ τὴν ἐκτέλεσίν του καὶ μὲ ἤλεκτρισμόν ἠρέθισε τὰ νεῦρα τοῦ λαϊμοῦ στὸ σημεῖο, πού εἶχεν ἀποκοπῆ τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα. Μόλις τὰ ἤλεκτρόδια ἀκούμπησαν στὰ νεῦρα, τὸ πτώμα σήκωσε τὰ χέρια του καὶ ἔκαμε μιὰ ἀπότομη κίνησι, σὰν νὰ ἦταν ζωντανὸς ἄνθρωπος, πετώντας μακρὰ τὴ συσκευή πού ὁ γιατρὸς εἶχε τοποθετήσῃ στὸ στῆθος του. Τὸ πείραμα, ὅσο καὶ ἂν φαίνεται μακάβριο, ἀποδεικνύει ἀναμφισβήτητα κάτι τὸ πολὺ σημαντικό: Τὸ σῶμα τοῦ ἀποκεφα-

ρον κλπ.» (Βλ. Κατάλ. Τόμ. Β', σ. 109). Ὁ κωδικογράφος Ἰάκ. Νεασκητιώτης γράφει, ὅτι ἐξεδόθη τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο ἐν Λειψία τῷ 1800 (σ. 110). Τοῦτο θεωρῶ ἔργον τοῦ Θεοδωρήτου προηγουμένου Λαυριώτου, ὅστις διέτριβε τότε ἐν Λειψία, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ἁγιορεῖται ἔγραψαν κατὰ τοῦ Βολταίρου.

1. Τὸ πάλοι ἠρώτησαν ψυχορραγοῦντας μεγάλους ἁγίους, ἀλλ' ἤκουσαν μόνον τὴν λέξιν «φοβοῦμαι». Οἱ ἅγιοι δὲν ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἱκανούς, ὥστε νὰ βλέπουσιν ἐν τῇ ἐσχάτῃ στιγμῇ πού βαίνουνσιν.

2. Τὸ ἰσχυρότερον τούτων, ὅπερ γνωρίζει καὶ ὁ κοινὸς λαός, εἶναι ὁ μόσχος (προϊόν τοῦ «μοσχοφόρου μόσχου»). Δι' αὐτοῦ συγκρατεῖται ἐπὶ τινὰ λεπτὰ ὁ ψυχορραγῶν τονουμένης τῆς καρδίας. Σήμερον ὁμως συνθήτως μεταχειρίζονται ἐκτὸς ἄλλων καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἤλεκτρικὸν ρεῦμα. Ὡς φοιτητῆς παρέστην εἰς μάθημα τοῦ καθ. τῆς μικροβιολογίας καὶ φυσιολογίας Ρήγα Νικολαΐδου, ὅστις ἔκαμεν θεατρικὰς ἐπιδείξεις πειραμάτων εἰς τοὺς φοιτητάς, ἵνα προπαγανδίξῃ αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ἀθεϊστικῶν του ἰδεῶν. Διασχίσας κόνικλον ἔλαβε τὴν καρδίαν εἰς χεῖρας καὶ διὰ τοῦ ρεύματος ἐκράτει εἰς τὴν ζωὴν τὸ σφαγὲν ζῶον κραυγάζων: «ἡ ἐπιστήμη εἶναι κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου!» Ὅταν ὁμως ἔπνεε αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ λοιπῶν ἀπώλεσε τὴν κυριότητα τῆς ἐπιστήμης του καὶ ἐκάλεσε τὸν ἱερέα...

λισθέντος ἦταν ἀκόμη ζωντανό. Μολονότι ὁ ἄνθρωπος δὲν ζοῦσε πιά, τὰ νεῦρα του καὶ οἱ μῦς του ἐργαζόντουσαν ἄριστα. Τὰ κύτταρα τοῦ σώματος λοιπόν, ἐπιζοῦν καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ξεψυχῆσῃ».

«Καταληκτικὸ ἐπίσης ἦταν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς νέου πειράματος. Ἐνῶ ἓνα ἄτομο ὑπεβάλλετο σὲ ἐγχείρησι, ἀπέθανε. Ὁ γιατρὸς χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ, ἀνοίξε ἀμέσως τὸ στήθος τοῦ νεκροῦ καὶ ἄρχισε νὰ κἀνῃ μασάζ στὴν καρδιά του. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ ἀρχίσῃ ἡ καρδιά νὰ πάλῃ καὶ πάλι, σὰν νὰ βρισκόταν σ' ἓνα ζωντανὸ σῶμα, ἐπὶ δυὸ δλόκληρες ὥρες μετὰ τῆ διαπίστωσι τοῦ θανάτου.

«Ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ πειράματα ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ξεψυχῆσῃ καὶ πρὶν περᾶσῃ ὀριστικὰ στὸ ὑπερπέραν, περνᾷ πρῶτα ἀπὸ μιὰ, ἄς τὴν ποῦμε, οὐδετέρᾳ ζῶνῃ, ἀπὸ μιὰ ἀγνωστῆ καὶ μυστηριώδη δηλαδὴ κατάστασι, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι οὔτε ζωντανὸς οὔτε νεκρός. Δυστυχῶς τὰ ὄρια τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι τόσο περιορισμένα καὶ σύντομα, ὥστε ἡ ἀποκάλυψις τῆς νὰ μὴ χρησιμεύῃ σὲ μεγάλα πράγματα».

«Γρηγορώτερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα κύτταρα τοῦ σώματος πεθαίνουν τὰ φαιὰ κύτταρα τοῦ ἐγκεφάλου. Αὐτὰ ἐστάθη ἀδύνατον ὡς τώρα νὰ ἐπαναφερθῶν μὲ ἄλλον τρόπο στὴ ζωή, παρὰ μόνο μὲ ἄμεση ἐπέμβασι στὴν καρδιά, γιὰ νὰ ἐπαναλάβῃ μὲ μασάζ καὶ τεχνητὴ ἀναπνοή τὴ λειτουργία τῆς, ὁπότε καὶ γίνεται ἡ διοχέτευσις στὰ ἐγκεφαλικά κύτταρα τοῦ ἀπαραίτητου γιὰ τὴ ζωή τους ὀξυγόνου. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι πὼς πολὺ λίγοι ἐπέζησαν ἔπειτα ἀπὸ τέτοιες ἐπεμβάσεις. Οἱ περισσότεροι πέθαναν εἴτε μέσα σὲ λίγες ὥρες, εἴτε μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες. Ἀπὸ τοὺς ἐπιζήσαντες δὲ οἱ περισσότεροι ἔπαθαν διαταραχὲς στὰ ὀπτικά νεῦρα καὶ ἔχασαν τὴν ὄρασί τους. Μόλις καμμιά δεκαεὶα ἄνθρωποι σ' ὅλο τὸν κόσμον μποροῦν νὰ καυχῶντο σήμερον πὼς ἐπανῆλθαν ἀπὸ ταξιδάκι τους στὸ ὑπερπέραν ἀπολύτως ὑγιεῖς. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι κι' ἓνας Ἀμερικανὸς ἐργάτης, πού ἔπεσε ἀπὸ μιὰ σκαλωσιά. Ἡ περίπτωσις του ἐδημοσιεύθη πρότινος καὶ στὴν ἐπίσημη ἀμερικανικὴ ἱατρικὴ ἐφημερίδα».

Μετὰ τοῦτο ἡ ἐφημερίς ἀναφέρει ἕτερον πείραμα τοῦ κρημισθέντος ἐκ τοῦ κτιρίου, ἀποθανόντος καὶ ἐπανελθόντος εἰς τὴν ζωήν :

«Ὁ ἐργάτης αὐτὸς σὲ κακὰ κάλια μεταφέρθη σὲ μιὰ κλινική. Πρὶν ἀκόμα τοποθετηθῆ στὸ χειρουργικὸ τραπέζι, ἡ καρδιά του καὶ ἡ ἀναπνοή του εἶχαν σταματήσῃ καὶ τὰ μάτια του ἀπόμειναν ἀπλανῆ. Ὁ χειρουργὸς τοῦ ἀνοίξε ἀμέσως τὸ στήθος καὶ ἄρχισε νὰ κἀνῃ μασάζ στὴν καρδιά του. Μετὰ ἀπὸ ἕξ ὀλόκληρα λεπτὰ ἡ καρδιά ἄρχισε νὰ πάλῃ ἀργὰ καὶ ἐλαφρὰ, καὶ μετὰ πάροδο εἴκοσι λεπτῶν ἐπανέλαβε τὴν κανονικὴ τῆς λειτουργία. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ζῆ σήμερον καὶ εἶναι ὁ μόνος, πού μπορεῖ νὰ καυχῶντο, ὅτι ἐταξίδευσε στὸ ὑπερπέραν ἕξ ὀλόκληρα λεπτὰ καὶ μετὰ ξαναγύρισε σῶος καὶ ἀβλαβῆς στὴ ζωή. Ἀμέσως μόλις συνῆλθε, ὁ γιατρὸς τὸν ἐρώτησε ἂν θυμό

ταν τίποτα ἀπὸ τὸ ἀκούσιο ἐξάλεπτο ταξίδι του, καὶ ἐκεῖνος διηγῆθηκε τὰ ἐξῆς :

«Τὴν ὥρα πού ἔπερτε ἀπὸ τὴ σκαλωσιὰ τὸν εἶχε καταλάβει ἡ ἀπαισία σκέψις τοῦ θανάτου. Ἄλλὰ ξαφνικὰ αἰσθάνθηκε πολὺ εὐχάριστα καὶ εἶχε τὴν ἐντύπωσι πὼς ζοῦσε τὴν ἐποχὴ πού ὑπηρετοῦσε στὸ ναυτικό, ὅταν εὐτυχισμένος γύριζε μὲ τοὺς συναδέλφους του καὶ μὲ τὴν φιλενάδα του. Ξαφνικὰ ὅμως τὸ θέαμα αὐτὸ σταμάτησε καὶ τότε ἄρχισε νὰ βλέπῃ συγκεχυμένα, ἀλλὰ πάντα εὐχάριστα πράγματα. Ἔβλεπε τὴ μητέρα του καὶ εὐχάριστα ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία. Γιὰ μιὰ στιγμὴ, μέσα στὸ λήθαργο, κατάλαβε πὼς τὸν ἐσήκωσαν δυὸ ἄνθρωποι καὶ τὸν τοποθέτησαν πάνω σ' ἓνα φορεῖο. Ὑστερα ὅμως δὲν θυμόταν τίποτα πλέον. Στὸ τέλος εἶπε: «Ἀπὸ τὸ ὑπερπέραν δὲν εἶδα τίποτα πάντως».

«Ἡ περιγραφή αὐτὴ ἀποδεικνύει πὼς μετὰ τὸν ἐπιθανάτιο ἀγῶνα, καὶ ὅταν ἡ ἀνθρώπινη θέλησις παραιτηθῇ πιά τοῦ ἀγῶνος γιὰ τὴν αὐτοσυντήρησι, ἐπέρχεται μιὰ κατάστασις τὴν ὁποίαν ἡ Ἱατρικὴ ὀνομάζει «εὐφορίαν» καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος βλέπει εὐχάριστα πράγματα καὶ τὸν κυριεύουν εὐχάριστα συναισθήματα. Ἐπειτα ὅμως τὸν καταλαμβάνει μιὰ ληθαργικὴ κατάστασις, ἓνα κενὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν θυμᾶται πιά τίποτα. Αὐτὸ ὅμως ἀκριβῶς τὸ κενὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀγνωστο πού τραβᾷ μὲ μαγνητικὴ δύναμι, τοὺς ἐπιστήμονες. Ὡστόσο, παρ' ὅλες τὶς προσπάθειές τους, ὡς σήμερα δὲν κατόρθωσαν νὰ κάμουν κανένα βῆμα πρὸς τὴν ἐξιχνίσι τοῦ μυστηριώδους αὐτοῦ ἀγνώστου».

Ματαίαι προσπάθεια. Εἶναι μαροὶ καὶ παράφρονες, ὅσοι καταγίνονται εἰς τὰ τοιαῦτα. Πὼς εἶναι δυνατὸν οἱ ἄπιστοι οὔτοι νὰ πιστεύσουν εἰς τὴν μαρτυρίαν κοινῆς ἐγκληματίου, ἀφοῦ δὲν πιστεύουν εἰς τὸ ἀψευδὲς στόμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ :

Τί δύναται νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ ὁ παρακύψας εἰς τὸ ὑπερπέραν στιγμάς τινος, ἀφοῦ ὁ τετραήμερος Λάζαρος καὶ ἄλλοι, οἱ ἀναστάντες μετὰ τοῦ Ἰησοῦ «καὶ σώματα πολλῶν κεκοιμημένων ἠγέρθη», οὐδὲν ἠθέλησαν νὰ εἰπωσιν; Ἐν τῷ μυστήριον μένει μυστήριον διὰ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀνεπίλυτον ἀίνιγμα διὰ τοὺς Πυρρωνιστὰς χριστιανούς.

Ζωὴ καὶ θάνατος. Διδακτικὴ παρεκβολή. Ἀντίλαλος εἰς τὰ πειράματα τῶν Ἀσκληπιαδῶν.

Ἄλλ' ἵνα μὴ ἀφήσω μετέωρον τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα παρενείρω ὧδε ἓν ἀνέκδοτον: ...Ἡμῖν νεκρός. Ἐλευθέρα πλέον ἡ

1. Εἰς τὸν περιγραφέντα ἀνωτέρω (Καταλ. τόμ. Β', σ. 8) κώδικα 457 τῆς μονῆς Διονυσίου ὑπάρχει ἀπόκρυφον κείμενον «Περὶ τῶν μετὰ τὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἔγερσιν ἀναστάντων ἁγίων ἀνδρῶν», ὅπερ εἶδον πού καὶ ἐκδεδομένον.

συνείδησις τοῦ ἐγώ, ἡ δύναμις ἡ ζωτικὴ, ὅλον τὸ εὐσυνείδητον ὄν ἀπέπη
εἰς τὸν αἰθέρα ἀνακουφισθὲν καὶ ταχύτερον ὡς ἀερόστατον, οὐτινος ἀπερ-
ρίφθη ὅλον τὸ ἔρμα καὶ ὡς αἰθὴρ καὶ αὐτὸ λεπτοφυὲς καὶ ἐλαφρὸν περι-
ίπτατο περὶ τὴν ὕλην. Ἐν τῇ σχεδὸν ἀύλω ταύτῃ καταστάσει καὶ οὕτως
εἰπεῖν πνευματικῇ αἰ αἰσθήσεις ἔλαβον διαύγειαν ἄλλην ὑπεργήρινον, καθα-
ρὰν καὶ ἡ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος ἀντίληψις ἐγένετο τώρα ὀξεῖα καὶ λεπτομε-
ρῆς καὶ οὐδὲν, οὐδὲν τῶν περὶ ἐμὲ ὄρατῶν καὶ ἀοράτων διὰ τὰς ἐνσωματω-
μένας ψυχὰς μοι διέφυγεν. Ἐβλεπον ἄνευ ὀφθαλμῶν τῶν μικροβίων τὰς
περιδινήσεις καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, τῶν σωμάτων τὰ μόρια ἐν τῇ ἀπε-
ριγράπτῳ αὐτῶν συννώσει, τῶν αἰθέρων τὰς πολυτρόπους κινήσεις καὶ τὰ
ἀποτελέσματα τῶν φυσικῶν φαινομένων ἐν τῇ ἐμφανίσει καὶ κινήσει αὐτῶν.
Ἦκουον ἄνευ ὠτῶν τὴν μουσικὴν τοῦ ἀπείρου, πολυσύνθετον καὶ ἁρμονι-
κὴν ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ της, μουσικὴν προερχομένην ἐκ τοῦ ἐλαφροῦ βόμβου
ὅλου τοῦ κόσμου τῶν ἀτόμων, ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς ὕλης, ἐκ τῆς ἀποσυνθέ-
σεως τῶν σωμάτων, ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν χημικῶν ἐνώσεων. Ὁ κόσμος
διελύετο καὶ ἐπολλαπλασιαζέτο, ἀποσυνετίθετο καὶ ἀνεγεννᾶτο μόριον πρὸς
μόριον πρὸ τῶν παντεποπτῶν αἰσθήσεών μου. Ἐβλεπον τὴν φύσιν ἐν τῇ
μυχίᾳ, τῇ ἀδιοράτῳ ἐργασίᾳ της; ἐν τῇ αἰωνίᾳ, τῇ μυστηριώδει τῆς ὕλης
ἐναλλαγῇ καὶ τῇ ἀδιαλείπτῳ τῶν ἀτόμων μεταμορφώσει της, ἐν τῇ διενεκεῖ
ζωῇ καὶ τῷ θανάτῳ της. Ὡς νὰ ἀπέβαλε τὸν πέπλον, τὸν ἀποκρύπτοτα ὅλα
τὰ μυστήρια, ἰδοὺ τὸ πᾶν ἀπεκαλύφθη πρὸ τῶν αἰσθήσεών μου, ὡς ὁ ὄργα-
νισμὸς πρὸ τῆς ἀνατομικῆς μαχαίρας. Καὶ ἔβλεπον πάντοτε ἐκεῖ κάτω τὸ
σῶμά μου κείμενον ἀκίνητον, μὲ τὸ πρόσωπον ὠχροκύανον, μὲ τοὺς χαρα-
κτῆρας ἠλλοιωμένους, ἀδρανῆς, ἀποδοθὲν ἤδη ἔρμαιον εἰς τὰς ἀτμοσφαιρι-
κὰς ἐπιδράσεις. Οἱ ὀφθαλμοὶ μὲ τὴν κόρην διεστραμμένην ὑπερμέτρως ὑε-
λώδεις καὶ ἀνέκφραστοι, αἱ χεῖρες ἀπεξυλωμένοι, ἀδρανεῖς, τὸ στῆθος ἀκί-
νητον, σαντιῶδες, ἡ καρδία ὠχρὰ καὶ ἀναιμος καὶ συνεσταλμένη, πεφυσιω-
μένα τὰ ἔντερα, οἱ μῦς ἠλαττωμένοι καὶ συμπαγεῖς, τὸ αἷμα κυανέουθρον
καὶ πεπηγός, τὰ κύτταρα ἀδρανῆ καὶ νεκρὰ καὶ κατεστραμμένα ἤρχιζον τὴν
βραδείαν τῆς φθορᾶς ἐργασίαν, τροποποιουμένην ἀεννάως μέχρις τελείας
μεταβολῆς. Κόσμος ἀπειρος μικροβίων περὶ τὸ σαπρὸν τῆς ὕλης συνονθύ-
λευμα ὑποκάτω τώρα κείμενος ὑπὸ τὴν γῆν ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον του. Τὰ
κόκκαλα τοῦ σκελετοῦ γλοιώδη καὶ ὑγρὰ μὲ δσμὴν ἀφόρητον μόλις συνηρ-
μοσμένα μεταξύ των καὶ τεμάχια λείψανα σαρκὸς ἀπαισίως πυορροοῦσης,
σκωληκοβρώτου ἀπέμενον πλέον ὑπὸ τὴν γῆν. Ἐπὶ τοῦ προσώπου ἔχνη
μόνον μελάχρου κρέατος περὶ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν καὶ τὰ δύο τῶν ἡμιβε-
βρωμένων ὀφθαλμῶν κοιλώματα καὶ τῆς ρινὸς τὸ χάσμα. Ἐντὸς τοῦ χαί-
νοντος ὡς γελῶντος σαρδάνιον γέλωτα στόματος συνεσπασμένου φοφίμιον
σκώληκες συσπειρωμένοι ὡς τολύπη ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, λευκοὶ γλοιώδεις
ὑποβόσκοντες περιλείχουσι τὰ λείψανα τῆς σαρκὸς καὶ ἐν τῷ σωρῷ τῶν πε-

ριτωμάτων των γονιμοποιούντες ἐπληθύνοντο ἀπειραρίθμωσ καὶ ἐκ τοῦ συνειρομοῦ ἐκείνου τῶν κοκκάλων καὶ τῆς σαρκὸς εὐρωτιώντων ὄλων καὶ πυρροούντων ὡς ἀπὸ πυώδους χρονίου γαγγραίνης ἐξέρρεεν ὑγρὸν ὀσμῆς ἀποτροπαίου, ναυτιώδους λοιμικῆς. . .

Τοιοῦτος ὁ ἀπεχθεις καὶ ἀποτρόπαιος γήινος ἀντίλαλος τῆς τερψιθύμου μουσικῆς ἁρμονίας τοῦ σύμπαντος¹ σπαραξικάρδιοι φωναὶ ὡσεὶ ἐξ ὁμάδος καταξεσχίζομένων θηρίων καὶ οἰμωγαὶ νεκρῶν καὶ συριγμοὶ ὄφρων καὶ ἀγωνία μαρτύρων καὶ πνοὴ θανάτου ἐν τῇ «κοιλίᾳ τοῦ κλαυθμώνος», ἐνθα χρόνος ἢ αἰωνιότης καὶ τόπος τὸ ἄπειρον. Αὐτὸς ὁ ἰδανικὸς κλήρος τῶν φιλοσάρκων καὶ ὕλοφρόνων, οἵτινες ἀρνοῦνται μετὰ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς τὸν ὑπερκόσμιον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἀποκατάστασιν αὐτοῦ. Εἰς τοὺς τοιοῦτους θὰ συνίστων νὰ ἀναγνώσασι ἐν λαμπρὸν βιβλίариον μὲ θερμὴν πίστιν καὶ πολὺν ἐνθουσιασμὸν γεγραμμένον καὶ μεταφρασμένον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁδηγὸς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν», ἐκ τῶν πρὸς τοὺς νεοφωτίστους διδασκῶν Ἰννοκεντίου ἐπισκόπου Καμτσάτκας¹, αἷς προσετέθη προοίμιον περὶ τῶν εὐαγγελικῶν ἀγώνων τοῦ συγγραφέως κατὰ τὰς Ρωσικὰς νήσους τῆς ἀρκτῶσ Ἀμερικῆς. Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ μετάφρασις Ἀλεξ. Παγκάλου. Ἐν Ὁδησῶ 1843». Οὗτοι θὰ μάθωσιν, ὅτι, ὅταν «ὁ Ἀδὰμ ἔχασε τὴν εὐδαιμονίαν του, τὴν ὁποίαν ἀπῆλαυεν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἡ ψυχὴ του εὐθὺς ἐσκοτίσθη, οἱ στοχασμοὶ καὶ αἱ ἐπιθυμίαι του ἐταράχθησαν, ἡ φαντασία καὶ ἡ μνήμη του ἄρχισαν νὰ σκοτιζῶνται, ἀντὶ εὐθυμιῶν καὶ ψυχικῆς ἡσυχίας εἶδε τὴν θλίψιν, τὴν λύπην, τὴν ὀργήν, τὴν ταλαιπωρίαν, τοὺς πλέον βασανιστικὸς κόπους καὶ πᾶσαν δυσαρέσκειαν, καὶ τέλος τὸ φιλάσθενον γῆρας τὸν ἐπαπείλει καὶ μετὰ τοῦτο ὁ θάνατος... Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς διδασκῆς του διέλυσε τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς πλάνης τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦσ καὶ ἐφώτισεν ὄλον τὸν κόσμον διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου.. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς ζωῆς του μᾶς ἔδειξε τὴν ὁδὸν τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, τὴν ὁποίαν ἔχασεν ὁ Ἀδὰμ, καὶ ἐν ταυτῷ μᾶς ἔδειξε πῶς χρεωστοῦμεν νὰ τὴν ζητῶμεν καὶ πῶς νὰ βαδίσωμεν αὐτήν» σ. 20-21. Καὶ οὕτως ὁ θαυμασιὸς οὗτος ἐπίσκοπος μᾶς ὀδηγεῖ διὰ τῆς τῶν παθῶν νεκρώσεως, «διὰ τοῦ σταυροῦ» εἰς τὸν παράδεισον. «Ὁ παράδεισος, τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος σοὶ ἠτοίμασε καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου μέχρι τοῦ νῦν δὲν ἐσκέφθης ἢ ἐσκέφθης ἐπιπολαίως, γράφει, τότε θέλει σοὶ παρασταθῆ καθαρὰ τοιοῦτος, ὁποῖος εἶναι, δηλαδὴ τόπος αἰωνίας καὶ καθαρῆς ἀγαλλιάσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν στερεῖς σεαυτὸν διὰ τῆς ἀμελείας καὶ ἀνοησίας σου κτλ.» (σ. 40).

¹ Ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ θέσω εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο πέρασ διὰ τῶν λόγων τοῦ

1. Χερσόνησος τοῦ Βερυγγεῖου πορθμοῦ εἰς τὴν Σιβηρίαν.

ιεροῦ Αὐγουστίνου, ὅθεν ἤρχισα μάλιστα. Οὐδεις κατέγινε πλέον αὐτοῦ, ἵνα παραστήσῃ τὰ αἰώνια κάλλη καὶ τὰ ἀνέκφραστα μεγαλεῖα τῆς «Πόλεως τοῦ Θεοῦ». Οὐδεις ἠγάπησε περισσότερο τὰς τετριθυμούς ἐνοράσεις τοῦ παραδείσου, ἦτο τὸ βίωμά του. Οὗτος εἰς τὸ IB' βιβλίον τῶν «Ἐξομολογήσεων». «Συζητήσεις τῶν ἀντιφρονούντων», γράφει: «ἀλλ' ἰδοὺ ὑπάρχουν οὐχὶ καταφρονηταί, ἀλλὰ θαυμασταί! τοῦ βιβλίου τῆς *Γενέσεως*, οἵτινες μοι λέγουν: «Δὲν ἠθέλησε νὰ εἶπῃ τοῦτο τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ὑπηγόρευεν εἰς τὸν Μωϋσῆν θεράποντά του, ἀλλ' ἄλλο τι, ὅπερ ἡμεῖς εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ εἴπωμεν, ἀνατρέπων δὲ διὰ φιλοσοφικοῦ συλλογισμοῦ τοὺς τοιούτους σοφιστὰς καὶ ἀκράδαντος εἰς τὰς πεποιθήσεις του ἐκθειάζει οὕτως τὴν αἰώνιαν κατοικίαν τῶν σεσωσμένων: «*Ἔσθ' ἀκτινοβόλον σκηνώμα γοητείας! Ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης* (Ψαλμ. κε', 8) τοῦ Κυρίου μου ἐκείνου, ὅστις σὲ ἔπλασε καὶ σὲ κατέχει. Πρὸς σὲ θέλω κατὰ τὴν γηϊνὴν ἀποδημίαν μου νὰ στραφῆ ὁ διακάεστερος τῶν πόθων μου καὶ ἱκετεύω τὸν δημιουργόν σου νὰ κατέχη καὶ ἐμὲ εἰς τοὺς κόλπους σου, διότι καὶ ἐμὲ αὐτὸς ἔχει πλάσει... Ἄς ἀφήσω τοὺς ἄλλους νὰ φυσοῦν ἐπὶ τοῦ κονιορτοῦ καὶ νὰ τυφλώνουν τοὺς ὀφθαλμούς των...»¹.

Ταῦτα ἔγραψεν ὁ ἅγιος, ἀφοῦ ἤκουσε τὸν θανόντα Ἱερώνυμον, ὡς εἶπομεν, ὅστις κατ' ὄναρ ἐπιφανείς εἶπεν αὐτῷ, «ἀδελφέ, ἡ οὐράνιος μακαριότης καὶ στόματι οὐ περιγράφεται καὶ ἀνθρωπίνῳ νοῦ οὐδόλως καταλαμβάνεται, ἦν καὶ ἄγγελοι ἀπολαμβάνουσι καὶ οἱ δίκαιοι συναπολαμβάνουσι, καὶ μεῖνε πιστεύων οὕτως». Ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ψάλλει:

«Βασιλεία ἀδιάδοχος—ἡ ἀρχαία ἀπόλαυσις—θαλάμοις οὐρανόις περιπολεύειν—ἐν τόποις ἀναψύξεως—ἐν χώρᾳ Ἀβραὰμ αὐλίζεσθαι—ἐν τῇ ἀφρόστῳ καὶ θεῖᾳ λαμπρότητι—ἐλλαμφοθῆναι τῷ κάλλει τῆς δόξης σου».

(Συνεχίζεται)

1. Ἀγίου Αὐγουστίνου, Αἱ ἐξομολογήσεις, μετάφρασις ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ὑπὸ Ἀνδρ. Δαλεζίου δρος Πανεπιστημίου τῆς Γένης. Τεύχ. Β', Ἀθήναι 1932, 127, 131.